

teljes területét egy késő reneszánsz kályha omladéká foglalta el. Emellett sikerült megfigyelni a ház D-i falát és egy belső osztófalat. A szelvény DK-i sarkában egy négyzetes, deszkabéléses verem került elő. Ez a ház is a 17. sz. második felében pusztulhatott el egy erős tűzvész során.

A K-i városfalat a felszíni és csapóvíz elvezetésének megoldása miatt volt szükséges kutatni; a K-i városfal mentén több szondában az alapozási kiugrás és a más helyütt megtalált agyagtapasztás szintjét megkeresni. A Kézműves-ház és a romtemplom közötti városfalszakaszon négy 1×2,5 m-es szondát nyitottunk. Ezek közül kettőben a korábban itt állt újkori épület pincéjének betöltését találtuk a feltárás teljes mélységében (140 cm). Az alapozási kiugrás 70 cm, mélységben jelentkezett. A II. szonda D-i végében egy kis szakaszon (50 cm) maradt meg kora újkori rétegek, melyeknek felső határa 60 cm mélyen volt. A sánctető a várakozással ellentétben nem került elő, a kora újkori rétegek már a sánc bolygatott anyagát tartalmazták. A III. és IV. szondában is találtunk késői épületalapokat, de érintetlen kora újkori rétegek is kerültek elő 50–60 cm mélyről. A III. szondában a fal alapozási kiugrása 90 cm mélyen jelentkezett, melyre egy égett réteg húzódott. Az égésréteg a sánc utolsó megújítása előtti pusztuláshoz köthető. A IV. szondában az alapozási kiugrás csak egy 5 cm-es padkaként jelentkezett, melyen egy íves felületű, ráégett agyagréteget találtunk. Efelett egy vékony kifagyási csík jelzett egy korábbi terepszintet, mely talán az utolsó sánctetővel hozható összefüggésbe. A leletanyagban sárkányfejes kályhacsempe, többszínű mázas díszkerámia és habán töredékek kerültek elő.

Munkatársak: Majcher Tamás, Mordovin Maxim régészek; Bercsényi Kinga, László Emese, Soós Virág, Bíbor István, Ficzy Dóra, Vargha Mária technikusok; Érdi Benedek geodéta, Sümegi Pál (geoarcheológia).

F. ROMHÁNYI BEATRIX

482. Szécsény, Erzsébet tér (KÖH 46651)

(Nógrád megye) Kö, Tő

2010. június 30. és augusztus 6. között megelőző feltárást végeztünk a szécsényi belváros-rekonstrukció II/2 üteméhez kapcsolódóan. A feltárás célja az volt, hogy a tér területén egykor keresztülhúzódó török kori palánkfal nyomvonaláról, szélességéről, irányáról adatokat gyűjtsünk. A rekonstrukció kapcsán a tér áttervezésre kerül, a palánkfal nyomvonala kertépítészeti elemekkel kerül majd bemutatásra.

Az 1. árok É–D-i tájolású 3×10 m volt, a szobor K-i oldalán jelöltük ki. A 2. árok a szobor Ny-i oldalán húzódott 3 m szélességben, 7 m hosszán, tájolása ÉÉNy–DDK. Korábbi adatok alapján a kétsoros palánknak, a palánkfalhoz belülről csatlakozó sánctöltésnek, a városfalat övező árok É-i peremének és a peremen futó egysoros palánknak mindkét kutatóárkunkban jelentkeznie kellett.

A 19–20. sz. folyamán jelentős mértékű planírozások folytak, melyek rétegsora mindkét árkunkban mutatkozott. Az újkori bolygatások, planírozások átlagosan 100–110 cm mélységig voltak megfigyelhetők. Az 1. árokban 120 cm-en kezdtek jelentkezni a 16–17. századi jelenségek. A várttal ellentétben a palánkfal É-ra helyezkedett el a szelvényben és meredekebb szögben csatlakozott be a Ferences kolostor és a szakközépiskola között húzódó kő városfalba.

Az egykori járószintet a 19. századi planírozásokkal megsemmisítették. Egy nagyméretű, török kori gödröt, valamint a palánkok alapozási árkainak betöltését tudtuk csak megfigyelni. A belső földszáncból semmi sem maradt meg.

A belső palánksor alapozási árkának fala lefelé szűkült, aljáig – statikai okok miatt – nem sikerült kibontanunk. Az árok legnagyobb mérhető szélessége 120 cm, mélysége pedig 200 cm. Az alapozási árok vágta a 14–15. századra keltezhető sötétszürke agyagos réteget. Ezt a réteget a sánc feltöltése is bolygatta. A belső alapozási árkot egy 14. századi vagy annál korábbi lefelé szűkülő oldalfalú árok betöltésébe ásták bele. Ez talán a késő Árpád-kori, kora Anjou-kori városfal alapozási árka lehetett? A belső palánksor alapozási árkában található cölöpök átlagos átmérője 24–30 cm.

A külső, D-i palánksor alapozási árka vágja a belső palánksor alapozási árkat, valamint a 14. századi szürke agyagos réteget. Ennek az alapozási ároknak a fala is lefelé szűkült, alja egyenes. Szélessége 120 cm, mélysége 160 cm. Az ebben az árokban található cölöpök átmérője átlagban 24 cm.

Tőle 30 cm-re D-re egy újabb 50 cm széles, meredek falú, egyenes aljú árok beásása látható, kora és funkciója jelenleg még bizonytalan, annyi biztos, hogy vágja a 14–15. századi réteget, valamint a 14. századi tárológödört. Az árok betöltésében nem találtunk cölöplyukakra utaló nyomokat.

Ezen ároktól 40 cm-re D-re találtuk a külső egysoros palánk (latorkert) alapozási árkat, fala meredek, alja egyenes. Legnagyobb mérhető szélessége 92 cm, mélysége 44 cm. Az egysoros palánk nem közvetlenül a város árkanak É-i peremén, hanem attól kb. 200 cm-re helyezkedett el. A palánkfaltól mintegy 120 cm-es sík terület választotta el.

Az egysoros palánk cölöplyukainak átmérője átlagban 26 cm. A palánkhoz, ill. a latorkerthez tartozó alapozási árkokban is minden cölöplyuk függőlegesen állt, aljuk egyenes volt.

Az egysoros palánk árkok alatt a 14–15. századi agyagos zárórég alatt egy szabálytalan kerek alaprajzú, ívelt oldalfalú egyenes aljú tárológödört találtunk. Egykorú lehet a városfal legkorábbi alapozási árkaival.

A 2. árokban várakozásainkkal ellentétben nem találtuk meg a palánksorok alapozási árkait, sem a sánct. Itt vízszintesen futó rétegek jelentkeztek. Felmerült az a feltételezés, hogy egy bástyamagban vagyunk. Ennek ellenőrzésére a kutatóárkot egy markolókanál széles-

ségben meghosszabbítottuk, így az árok teljes hossza 13 m lett. Az új szakaszon sem volt nyoma semmilyen palánkból épült bástyának. Rétegesítés viszont már megfigyelhető a K-i metszetben, mely a várost kerítő nagyméretű árok közelségére utal.

210 cm mélységben a kutatóárok ÉK-i sarkában találtunk egy lefelé szűkülő oldalfalú árkot. Irányban megegyezik a külső palánk alapozási árkával, de betöltése eltérő, cölöplyukakat sem találtunk benne. Kapcsolódhat a 14. századi alapozási árokhoz.

Ugyanebben a mélységben az árok peremétől mintegy 3 m-re D-re egy másik 14. századra datálható szabálytalan kerek alaprajzú, ívelt oldalfalú egyenes aljú tárológödrt találtunk.

Összegzésként a török kori palánkfal a két egymással párhuzamosan futó alapozási árkával és cölöpsoraival, a külső egysoros palánkkal az 1. árokban előkerült. A 2. árokban ezeknek nem találtuk nyomát. Bástyára utaló nyomokat sem találtunk. Az egykorú alaprajzon a palánkfal ÉNy-i végén egy enyhe kiüvelődő szakaszt ábrázoltak. Ha minden kerek, ill. szögletes bástyát arányosan tudtak ábrázolni, nincs okunk feltételezni, hogy egy itt lévő fa-föld konstrukciós kerekbástyát nem sikerült felmérniük. Amennyiben a palánk ezen szakaszán mégis létesítettek egy bástya szerű konstrukciót, az feltételezhetően a jelenlegi Haynald utca, vagy az azt övező salakos rész alatt helyezkedhet el. Ennek ellenőrzése a jelenlegi feltárásnak nem képezte/képezhette részét. Jelenlegi adataink alapján a palánkfal a parkba eső területen belül egyenesen fut az Erzsébet szobor alatt a város kőből épült Ny-i zárófalába a Ferences kolostor és a szakközépiskola között.

Konzulens: Majcher Tamás.

Munkatársak: Guba Szilvia, Juhász László.

ZANDLER KRISZTIÁN

483. Szécsény, Pintér-ház (KÖH 33000)

(Nógrád megye) Kú, Tő

Szécsény belvárosának rekonstrukciója II. üteméhez kapcsolódó munkálatok során 2010-ben megkezdődött az Ady E. és Haynald L. utcák találkozásánál lévő ún. Pintér-ház (egykori óvoda) felújítása. A régészeti munkák két ütemben folytak: augusztus 9.–október 4. és október 25.–29. között. Két fő célunk a kertépítészeti tervezéshez szükséges adatszolgáltatás, és a közműfektetések és építkezések során érintett régészeti jelenségek szakszerű feltárása volt.

Az összesen megnyitott 16 eltérő méretű szelvényből négy szolgált a palánk részleteinek megfigyelésére. Közülük kettő a Pintérház K-i oldalán helyezkedett el, a 2005-ben feltárt palánk feltételezhető folytatásában; egy szelvény az épület D-i középső szobájának ÉNy-i sarkában és még egy a ház Ny-i oldalán volt. Egyik esetben sem nyílt lehetőségünk lemenni az altalajig. A 2010/II szelvényben értük el a legnagyobb, mai

szinthez mérve 2,6 m-es mélységet. Itt és a 2010/I-es szelvényben megfigyelhettük a palánk teljes metszetét és a tőle D-re kezdődő padkát. Egyik esetben sem értünk el 16. századinál korábbi rétegeket. A Pintér-ház belsejében a palánk É-i, város felőli cölöpsorát találtuk meg, míg a Ny-i oldalon csak magát a palánkot tárhatuk fel, mert a külső, D-i homlokzata szinte teljesen egybeesett a szelvény D-i falával. Megállapíthattuk, hogy a megismert 17. századi palánk belső vázát két cölöpsor alkotta, melyhez kívülről egy magasabbról induló, valószínűleg külső rézsús töltést megtámasztó újabb cölöpsor csatlakozott. Ez utóbbit legalább egyszer megújították. A palánk tetején egy újabb cölöpsor futott, minden bizonnyal ez volt a palisád fal. A palánk belső oldalán egy köves járófelület került elő, melytől északra lakóházmaradványok kezdődtek. A palánk külső betöltése alatt leégett építmény maradványai bukkantak elő, melyek 15–16. századon belüli közelebbi keltezésére és funkciójának meghatározására még nincs lehetőség. A 2010/I és II szelvényben maradtak meg legjobban a palánkhöz tartozó feltöltések. Ezekből úgy tűnik, hogy a város utolsó – 17. sz. végi – pusztulási rétege már a palánk maradványaira fed, amiből arra következtethetünk, hogy a második török megszállás idején ezt már nem javították ki. Magát a palánkot a betöltésében talált 17. sz. közepére tehető érmék kelteznek.

A palánk vonala nagyjából folytatta a már 2005-ben megfigyelt irányt, enyhe ívvel É felé, a Pintér-ház közepe táján egy erős „behorpadással”. A szabálytalanság oka a feltárások korlátolt lehetőségei miatt nem ismert. A palánk szerkezetének megfigyelésével egyszerre lehetőség nyílt a város területére eső lakóépületek részleges feltárására. Ezek alapján úgy tűnik, hogy a legtöbb esetben a paticsfalú házak közvetlenül hozzáépültek a palánk belső oldalához; az említett köves burkolt járófelület pedig csak egy esetben volt dokumentálható.

A Pintér-ház ÉNy-i sarka alatt egy mindezidáig használatban lévő dongaboltozatos pincében szintén régészeti kutatásokat végeztünk. Kiderült, hogy a pince mai járósintje alatt kb. 90 cm-es feltöltés van. A kőből falazott és szintén kőből készült boltozatú pincének több periódusát is sikerült elkülöníteni. A pince eredeti lejárata É-on nyílt, az É-i fal közepén (több kőből faragott lépcsőfokot meg is találtunk). Ennek befalazása után először a K-i fal É-i szakaszán nyitottak új lejáratot, melynek maradványait a 2010/VI szelvényben megtaláltuk. Ekkor egy kőkeretes ajtót alakítottak ki. Ehhez vezetett a Pintér-ház É-i középső szobájából egy olyan lépcső, melynek fokait fagerendákból alakították ki. Az új lejárát kialakításakor megbontották a kőboltozatot, mely ennek következtében több helyen megrepedt és veszélyessé vált. A veszély elhárítása céljából a boltozat átvágását egy É–D irányú téglafallal támasztották meg, leszűkítve a lejáratot. A majdnem használhatatlanná váló ajtót végül befalazták – a 2010/VI szelvény feltöltésének leletei alapján – valamikor a 19–20. sz. fordulóján, s helyette nyitották a ma is használt Ny-i